

# Nieuwsbrief

## Harrison & Harrison-orgel

- Swell windlade geplaatst
- Hoogste punt bereikt
- Het Prins Clausplein van dit orgel
- Al weer pijpwerk van zolder...
- Excursie 14 juni
- Definitief: Ingebruikname zaterdag 2 november!



## Inleiding



In het eerste weekend van mei stond Harrie even in de steigers. Het Swell werd geplaatst. Daarmee werd tevens het hoogste punt van het instrument bereikt.

Na monteren van de Swell windlade werd in de werkplaats in Langbroek uitgebreid getest. Na nog een keer uitlijnen van een viertal cancellen bestond geen enkele lekkage meer. Inmiddels is de lade in het orgel geplaatst.

Het aansluiten van speelmechaniek vanaf de pedaaltoetsen naar de verschillende pedaal windladen levert het beeld op dat doet denken aan het Prins Clausplein bij Den Haag.

Er is al weer pijpwerk van zolder gehaald...

Als u nog nooit heeft gezien hoe orgelpijpen worden gemaakt, kan de georganiseerde excursie naar orgelpijpenmakerij Stinkens op 14 juni wellicht leuk zijn...

En dan werd een belangrijk besluit genomen: De ingebruikname zal zijn op zaterdagavond 2 november!

## Swell lade

Maan-den werd er gewerkt aan de windlade van het Swell. Helemaal ging de windlade uit elkaar. Vele scheuren werden uitgefreesd en opnieuw ingelegd met oud hout. Alle cancellen werden met penselen drie keer één voor één dichtgesmeerd met warme lijm. Gevlakt werd de lade in een hypermoderne computergestuurde schuurstraat. De onderzijde van het cancelraam dichtgemaakt met linnen en van twee lagen 'dode kop' voorzien. Ventielen werden stuk voor stuk opnieuw beleerd. Zijkanten werden opnieuw vervaardigd. Vorige maand werd alles weer in oude vorm in elkaar gezet en was het moment daar om te testen of alles winddicht zou zijn. Een lekkage kan optreden waarbij een pijp 'wind krijgt' zonder dat



het ventiel opengaat (zogenaamde 'doorspraak'). Een lekkage kan optreden doordat een pijp meeklinkt terwijl een ernaast gelegen ventiel bewust wordt geopend (we hebben het dan over 'bijspraak').

Getest wordt er door met een klein orgelpijpje dat bij het minste of geringste beetje wind van zich laat

horen, pijpgat voor pijpgat te inspecteren en de ernaast gelegen ventielen open te trekken.

Wat was de opluchting groot dat van doorspraak al meteen helemaal geen sprake was. Bijspraak was er op twee plekken. En het slechte nieuws is: of het nu op twee plekken is of op 28, uit elkaar moet het ding! Maar het was op tijd verholpen!



Want er was gepland om de lade met een lift en steigers rondom het orgel in het weekend van 4 en 5 mei op zijn definitieve plek te plaatsen. En dat lukte!

## Hoogste punt

Met de takelinstallatie en het steigermateriaal in de kerk werd in datzelfde weekend na het plaatsen van de Swell lade, ook de Swell kast geplaatst.

De Swell kast is te beschouwen als een kast van heel dikke wanden in het orgel waarvan draibare jaloezieën door de organist zodanig bediend kunnen worden dat de kast (deels) open en volledig gesloten kan worden. De klank kan als van heel ver weg, of in volle majestueuze omvang klinken.

We waren destijds in Engeland enorm onder de indruk van de grote dynamische verschillen die op de het Swell Organ gemaakt kunnen worden. Met het uit elkaar halen destijds van de Swell kast, het schilderen in maart van dit jaar en het nu weer in elkaar zetten, hebben we kennis gemaakt met het enorme gewicht van de verschillende delen (twee delen achter paneel, twee zijpanelen en een dak). Het zijn dubbelwandige panelen van massief hout, samen een centimeter of zes dik. Bij het schilderen ontdekten we dat de holte tussen de twee wanden eind 19<sup>e</sup>-Eeuw werd gevuld met zaagsel. Waar modern geluidsisolatiemateriaal nu wellicht dienst zou doen, was dit destijds een prima oplossing.

Met vereende krachten en halsbrekende toeren op steigers zijn de delen op hun plek gebracht. Misschien werd er zaterdag 4 mei wel vijf-, zeshonderd kilo naar tweeënehalve meter hoogte getakeld (het dak bevindt zich zelfs op ruim vijf meter hoogte).

Als u de kerk ondertussen bezocht hebt, kan het u niet ontgaan zijn dat hiermee het hoogste punt van het instrument bereikt is.



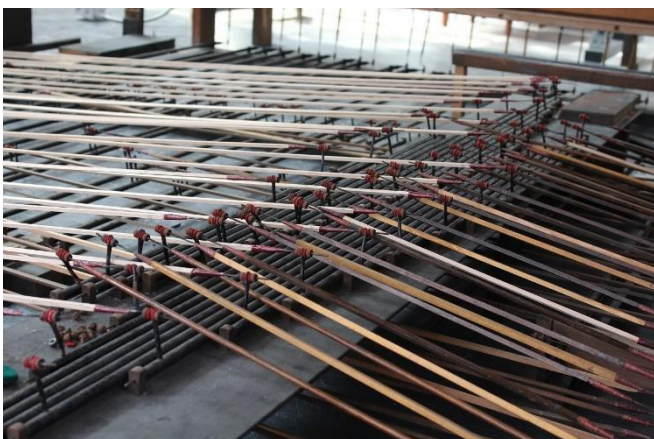
Overigens zal, als het meubelwerk rondom het orgel in zijn geheel klaar is deze hoge kolom minder aandacht vragen. Zo is onze veronderstelling.

Onze zorg dat misschien veel licht zou worden weggeomen door het Swell werk bleek niet gegrond.

## Prins Clausplein

Zoals alle registers van het Swell gezamenlijk op één windlade staan (dat geldt ook voor het Great) en het indrukken van één toets er (dus) toe leidt dat één ventiel opengaat, zo is dat bij heel veel orgels ook voor alle pedaal registers. Ook daarvan staat vaak al het pijpwerk op één lade en zorgt het indrukken van één pedaaltoets voor het openen van één ventiel.

Zo niet bij ons Harrison & Harrison-orgel! We zijn aanvankelijk wel van plan geweest om bij restauratie één nieuwe (gezamenlijke) pedaallade te maken. Om heel veel redenen – niet in de laatste plaats om dicht bij de oorspronkelijke staat te blijven – is toch besloten de oude situatie te handhaven.



Bij de volledig mechanische tractuur (de benaming voor alles wat nodig is om de beweging van de organist over te brengen naar een actie elders in het orgel) zorgen onder andere

abstracten ervoor dat de beweging naar elders wordt verlegd. Abstracten zijn te beschouwen als heel dunne houten latjes – trekstangetjes zo u wilt – die ‘meebewegen’ met de toetsbeweging. Bij het indrukken van één pedaaltoets werden in Engeland drie, bij ons straks vier ventielen tegelijkertijd opengetrokken. Voor het verleggen van de toetsbeweging naar de verschillende windladen liggen wellenborden en -ramen boven elkaar gestapeld.

Doordat niet alle lade op dezelfde plek als in Engeland terugkomen en daarmee onderlinge afstanden veranderen, zijn de afgelopen weken nieuwe abstracten gemaakt en andere ingekort.

Bij het opbouwen van de pedaalmechaniek lijkt de afgelopen weken welhaast een Prins Clausplein in het orgel te ontstaan.

## Al weer pijpwerk van zolder gehaald...

Nog vers in ons geheugen staan de avonden in oktober 2016 waarop we, mede met hulp van geïnteresseerde vrijwilligers, metalen pijpwerk naar de zolder van de Grote Kerk hesen.

Vorige week werd het pijpwerk van de Oboe 8' en de Horn 8' van het Swell Organ naar beneden gehaald.

De komende weken is het in de werkplaats in Langbroek aanwezig zodat Sander op gezette tijden dit pijpwerk onder handen kan nemen. Steeds dachten we dat beide tongwerken in slechte staat waren. Bij nadere beschouwing valt de conditionele staat waarin de Oboe zich bevindt ons alles mee. Aan de Horn moet echt wel het nodige restauratiewerk worden verricht.

Van de rest van het metalen pijpwerk hebben we steeds aangenomen dat er, na 'slechts' grondig schoonmaakwerk in de kerk, ter plekke nog kleine reparatiewerkzaamheden aan zullen worden verricht alvorens het in het orgel te intoneren (waar nodig). Toen we vorige week op zolder waren, bleek ons nog eens dat die aanname terecht lijkt!

## Excursie vrijdag 14 juni

In het kader van ons project is een excursie georganiseerd naar het bedrijf Jacques Stinkens Orgelpijpenmakers in Zeist (kortweg: Stinkens).

Bij Stinkens ligt een deel van 'ons' pijpwerk om aangepast of gerestaureerd te worden. Stinkens is tevens de werkgever van Pim Schipper.

Voor iedereen die nog nooit eerder zag hoe orgelpijpen worden vervaardigd, gerestaureerd of gereviseerd (en dat kon voor u allen wel eens gelden...) kan de excursie op vrijdagmiddag 14 juni een boeiend uitje worden!

We beginnen de middag om 13:30 in de Grote Kerk waar een korte toelichting zal worden gegeven bij de huidige stand van zaken en vorderingen van het project. Een klein halfuurtje later zal met eigen auto's naar Zeist worden gereden. Na de rondleiding rijden we gezamenlijk weer terug naar Wijk bij Duurstede.

Indien u mee zou willen gaan en over eigen vervoer beschikt, mogen we u dan vragen met de auto naar de kerk te komen (parkeren Walplantsoen)? We kunnen dan in de kerk de groep verdelen over niet meer auto's dan nodig.

Houdt u ook voor de overige activiteiten informatie die volgt in de gaten met betrekking tot exacte tijden en hier en daar (verplichting tot) aanmelding vooraf.

## Ingebruikname: zaterdag 2 november

---

De kogel is door de kerk, het besluit definitief genomen! (Overmacht daargelaten, onvoorziene omstandigheden buiten beschouwing gelaten, ijs en weder dienende.)

We werken vanaf vorige week naar een eindpunt toe dat in de agenda kan. De ingebruikname van het Harrison & Harrison-orgel in de Grote Kerk van Wijk bij Duurstede zal plaatsvinden op

Zaterdag 2 november 2019, 20:00 uur.

Het mag in uw agenda. Nadere informatie over uitnodigingen, aanmelding en programma van die avond, daarover volgt de komende weken meer.

Die avond is de eerste activiteit in een zes weken durend 'inauguratie'-festival tussen 2 november en 15 december:

- **Zaterdag 2 november**  
Ingebruikname
- **Zondag 3 november (ochtend)**  
Eredienst(en) met Cantique
- **Zondag 3 november (middag)**  
Choral Evensong, Oriolus (Maarn)
- **Zaterdag 16 november**  
Wijks Vocaal, met Engels programma
- **Zondag 24 november (middag)**  
Octagon, met Requiem van Fauré en wereldpremière van een door Reitze Smits gecomponeerd werk voor het orgel en koor
- **Zondag 1 december (middag)**  
Choral Evensong, Kamerkoor Santiago
- **Zondag 15 december (17:00 uur)**  
Roden Girls Choir, Festival of Lessons & Carols